

playmobils a Can Papiol

*Un petit viatge per
la història de
Vilanova i la Geltrú*

**Del 6 de juliol fins
al 2 de setembre
al Museu Romàntic
Can Papiol**

Compra la teva entrada a
www.museucanpapiol.cat

Playmobils a Can Papiol. Un petit viatge per la història de Vilanova i la Geltrú neix de la col·laboració entre el Museu Romàntic Can Papiol i Clickiclack, Associació Catalana d'Amics dels Clicks.

Els diferents temes escollits en els diorames s'inspiren en episodis històrics de Vilanova i la Geltrú com l'arribada del ferrocarril, l'activitat social i econòmica de la platja o les festes locals. Aquestes escenes han servit de context als membres de Clickiclack per crear el seu univers Playmobil.

Les recreacions s'han realitzat a partir de col·leccions de Playmobil ja existents amb les que l'associació treballa en els seus nombrosos projectes arreu del país.

Esperem que gaudiu de la mostra!

1 | L'arribada del ferrocarril a Vilanova i la Geltrú

L'arribada del ferrocarril a Vilanova i la Geltrú va tenir lloc el 29 de desembre de 1881. La iniciativa va ser impulsada per Francesc Gumà i Ferran (1833-1912), que havia fet fortuna a Cuba gràcies a diferents empreses comercials, financeres i navilières. La nova línia del ferrocarril havia de comunicar Barcelona amb Vilanova i Valls. Per a la seva execució es va foradar el massís del Garraf al seu pas per la costa.

L'edifici, que es va inaugurar al mateix temps que l'arribada del tren, va ser aleshores catalogat com una de les estacions catalanes més monumentals de les construïdes fora de Barcelona. Al seu davant s'obria una gran esplanada, ideal pel passeig de totes aquelles persones que s'apropaven a veure el nou espai urbà. El primer tren que va arribar a Vilanova era impulsat per una locomotora de vapor Carolina amb cotxes de viatgers Harlan (models nord-americans).

En els mateixos terrenys al costat de l'estació es van construir el dipòsit i els tallers de locomotores i vagons, que van donar feina a molts treballadors i treballadores de la vila.

2 | El paper de les dones en el món laboral

La història de Vilanova i la Geltrú al segle XIX no es pot entendre sense el paper que la indústria va tenir a la ciutat. La seva importància, però, no va ser sols econòmica, sinó que va representar també l'aparició amb força de les dones en el món laboral. I malgrat elles que serien considerades encara operàries de segona fins ben entrat el segle XX, la seva presència és fonamental per la història del moviment obrer i el feminisme a casa nostra.

La indústria local va ser protagonista de moltes de les inversions indianes de la ciutat. És el cas de fàbriques com la de la Rambla (1833) o la de Mar (1848), a les quals s'hi van sumar d'altres al llarg de la segona meitat del segle XIX.

Tot i que en el món de les fàbriques de Vilanova i la Geltrú el sector que més va destacar va ser el tèxtil cotoner, la més coneguda per la seva repercussió i dimensions va ser la Pirelli (1902), dedicada a la fabricació de cables i conductors elèctrics. A ella correspon la fotografia de fons del diorama, datada de l'any 1927.

3 | Els primers anys de la Biblioteca Museu Balaguer

La Biblioteca Museu Balaguer es va inaugurar el 26 d'octubre de 1884, i va ser el primer edifici d'ús públic a Catalunya construït amb la funció específica de ser biblioteca i museu. El seu promotor, l'escriptor i polític Víctor Balaguer i Cirera (1824-1901), va voler amb aquesta iniciativa regalar a la ciutat de Vilanova i la Geltrú un temple del saber i un espai d'art, cultura i educació. L'edifici es va envoltar d'un jardí, obra de Joan Piera, on anys més tard es va aixecar la residència del mateix Balaguer, coneguda com a Casa de Santa Teresa.

L'edifici original disposava de dos grans espais. A l'esquerra, la biblioteca, que comprenia uns 25.000 llibres procedents de la col·lecció privada de Balaguer. I a la dreta, el museu, amb una col·lecció artística formada en origen per unes 400 peces, destacant especialment la col·lecció de pintura i el dipòsit d'obres procedents del Museo del Prado.

Tots dos espais van créixer a gran velocitat en els primers anys de vida de la institució gràcies a l'arribada de nombroses donacions d'amistats de Balaguer, així com de col·leccionistes i artistes.

4 | La festivitat dels Tres Tombs per Sant Antoni

La figura de Sant Antoni Abat està arrelada a la ciutat des del segle XIV, quan el sant va ser proclamat patró de Vilanova de Cubelles i es va erigir una parròquia en el seu honor. La seva festivitat se celebra el 17 de gener. Més tard, ja al segle XIX, la festa major de Vilanova i la Geltrú es va traslladar al dia 5 d'agost, Mare de Déu de les Neus.

La primera referència escrita de la Festa de Sant Antoni moderna data del 18 de gener de 1851, quan una notícia el "Diari de Vilanova" informava sobre un accident que hi va haver durant les curses amb cavalls que es feien pels carrers i que cada any atreïen molt de públic.

Avui, el dia de Sant Antoni se celebra com a festa pròpia de les persones vinculades a pagès, descendents dels traginers i qui d'una manera o l'altra tenen relació amb el món del cavall. Els principals actes del dia 17 de gener són la benedicció dels animals per part del rector de l'església i els "tombs" dels carros, cotxes de cavalls i muntures.

5 | La celebració de les Comparses del Carnaval

El Carnaval de Vilanova i la Geltrú està documentat des de finals del segle XVIII. Tot i que al segle XX va ser prohibit per les autoritats franquistes, la ciutat va recuperar la festa mantenint el mateix esquema dels carnivals de la segona meitat del segle XIX. D'entre tots els actes, les Comparses constitueixen la festa més popular i arrelada a aquesta celebració, i el seu himne oficial, El Turuta, és tot un símbol de la ciutat.

Un dels primers testimonis que parla sobre les Comparses és Francesc de Papiol, que l'any 1790 relatava: "(...) varias cuadrillas, algunas con ideas de gusto, acompañándolas su más o menos música a proporción de lo que tenían para gastar, y seguía muchas veces, a lo que se encontraban con otra cuadrilla, moverse entre ellos una guerra de confites, que se las pagaban tan frecuentemente como podían, saliendo a veces las mujeres, donde regularmente se dirigian los tiros"¹.

Avui en dia la guerra de caramels final de les Comparses té lloc a la plaça de la Vila, però durant anys va ser la plaça de les Cols la que congregava aquest final de festa.

¹ Papiol, F. (1790). *Respostes al qüestionari de Zamora*. Vilanova i la Geltrú.

6 | El mercat a la plaça de la Verdura

D'ençà que el rei Pere III va concedir permís per fer mercat a la població de Vilanova l'any 1358, aquesta ciutat ha anat vivint i canviant amb ell. Durant el segle XIX el gran mercat de la vila es repartia en diferents punts del nucli antic, com la verdura a la plaça de les Cols, l'aviram a la plaça de la Gallina o el peix a la Peixateria Vella. Les múltiples necessitats del moment, com la venda ambulants, la salubritat o el clima, feien que els venedors canviessin constantment de localització, fet que va dur a un acord per la consolidació del Mercat del Centre, a mitjan segle XX.

Un dels mercats antics més coneguts és el de la plaça de les Cols, coneguda aleshores com a plaça de la Verdura. Allà s'hi van traslladar a mitjan segle XVIII els venedors d'hortalisses, i encara al segle XIX hi apareixen referències a aquesta activitat. Recentment i amb un caire més festiu, Vilanova i la Geltrú celebra entorn de les festes de Sant Isidre el Mercat Noucentista, que recupera aquell esperit del temps en què els productes es mesuraven en unces, lliures o arroves, els camperols cantaven les meravelles de la seva parada i els artesans treballaven al carrer per exhibir la seva feina.

7 | El passeig per la Rambla

Com moltes altres ciutats catalanes, Vilanova i la Geltrú també va tenir el seu projecte d'eixample urbanístic durant la segona meitat del segle XIX. Es tracta de l'anomenat Eixample Gumà, que a partir del 1876 va marcar el creixement de la ciutat.

Un dels eixos principals d'aquest nou urbanisme va ser la Rambla Principal, que partint del punt a tocar de l'església de Sant Antoni s'expandia en línia recta cap a mar. Aquest nou passeig es va omplir d'un nou arbrat i de mobiliari urbà com bancs de pedra, i les noves construccions del tipus palauet urbà es van anar instal·lant al llarg de tot aquest nou bulevard. Des de residències neoclàssiques a construccions d'estil modernista, les cases de la Rambla Principal eren el luxe i la modernitat del moment.

Amb la seva urbanització, la Rambla va esdevenir un eix de negocis de tota mena, i aviat va ser el pol d'atracció de la ciutadania: un espai on passejar i on trobar amistats i coneguts, però també on descansar en un cafè o comprar el "Diari de Vilanova" al quiosc.

8 | La subhasta del peix a Baix a Mar

Una de les escenes més habituals de la platja de Vilanova era la subhasta del peix –que avui en dia té lloc a la llotja. La subhasta es feia aleshores "a veu", i el patró de cada embarcació subhastava el seu peix.

La subhasta del peix estava plena de petits secrets i costums. Els compradors es posaven al voltant de les caixes i l'encantador (nom que rebia la persona que feia la subhasta) començava a «encantar» el peix. Es duïen a terme dues subhastes: al matí amb subhasta de preu per caixa (sardina, seitó...) i a la tarda amb preu per quilo (amb peix barrejat o amb una única espècie). El subhastador era qui establí el preu del peix, i hi tenia en compte diferents premisses que determinaven el preu: el temps que havia fet o la seva previsió, el dia de la setmana que era, la meteorologia d'altres pobles de la costa... Els compradors interessats llençaven un paperet dins la caixa amb el seu nom, i el mateix pescador les recollia i les pesava.

L'ofici de subhastador s'aprenia per la pràctica quotidiana, per experiència: calia saber pesar a ull, identificar els senyals i els gestos dels diferents compradors i de vegades fins i tot fer d'àrbitre si hi havia malentesos.

9 | El comerç del vi cap a Amèrica

La platja ha representat històricament un dels eixos més destacats de l'economia vilanovina. Primer ho va ser amb la pesca i l'activitat marinera i, a partir del 1778, amb el comerç cap a Amèrica del vi i l'aiguardent.

Amb aquest comerç van néixer indústries com les fassines per a l'elaboració d'aiguardent, la fabricació de vaixells –de poc calat, a causa de la manca de port– o la indústria de la boteria. A aquesta darrera corresponen les conegudes imatges de la platja plena de botes de vi, esperant el seu carregament. També s'exportaven altres productes locals com teixits, roba, sabates, terrissa o quincalleria. De retorn del viatge, els productes d'importació més destacats van ser el sucre, el cafè, els flocs de cotó o el tabac, entre d'altres.

Aquest comerç d'ultramar es vincula directament amb el fenomen indià i l'emigració catalana cap a Amèrica, destacant pel cas vilanoví els destins de Cuba i Puerto Rico. Aquells indians –homes la majoria, tot i que també apareixen documentades algunes dones– van desenvolupar diferents activitats econòmiques vinculades a les finances, la indústria, el comerç, la navegació i, també en molts casos, el tràfic de persones esclavitzades.

Gràcies per la vostra visita!

